

Muere a los 82 años el escritor y euskaltzain Juan San Martín tras una larga enfermedad

El funeral se celebrará hoy a las 17.00 horas en la parroquia Andra Mari de Hondarribia

Alain Laiseka Bilbao

EL EUSKALTZAIN y escritor Juan San Martín falleció en la madrugada de ayer en Irun a los 82 años de edad y tras una larga enfermedad. San Martín fue el primer Ararteko, cargo al que accedió en 1989 y que ocupó durante seis años. En 1964 fue nombrado académico de número de Euskaltzaindia y cuenta con más de 30 obras publicadas, además de un sinnúmero de artículos y trabajos en diferentes revistas y publicaciones.

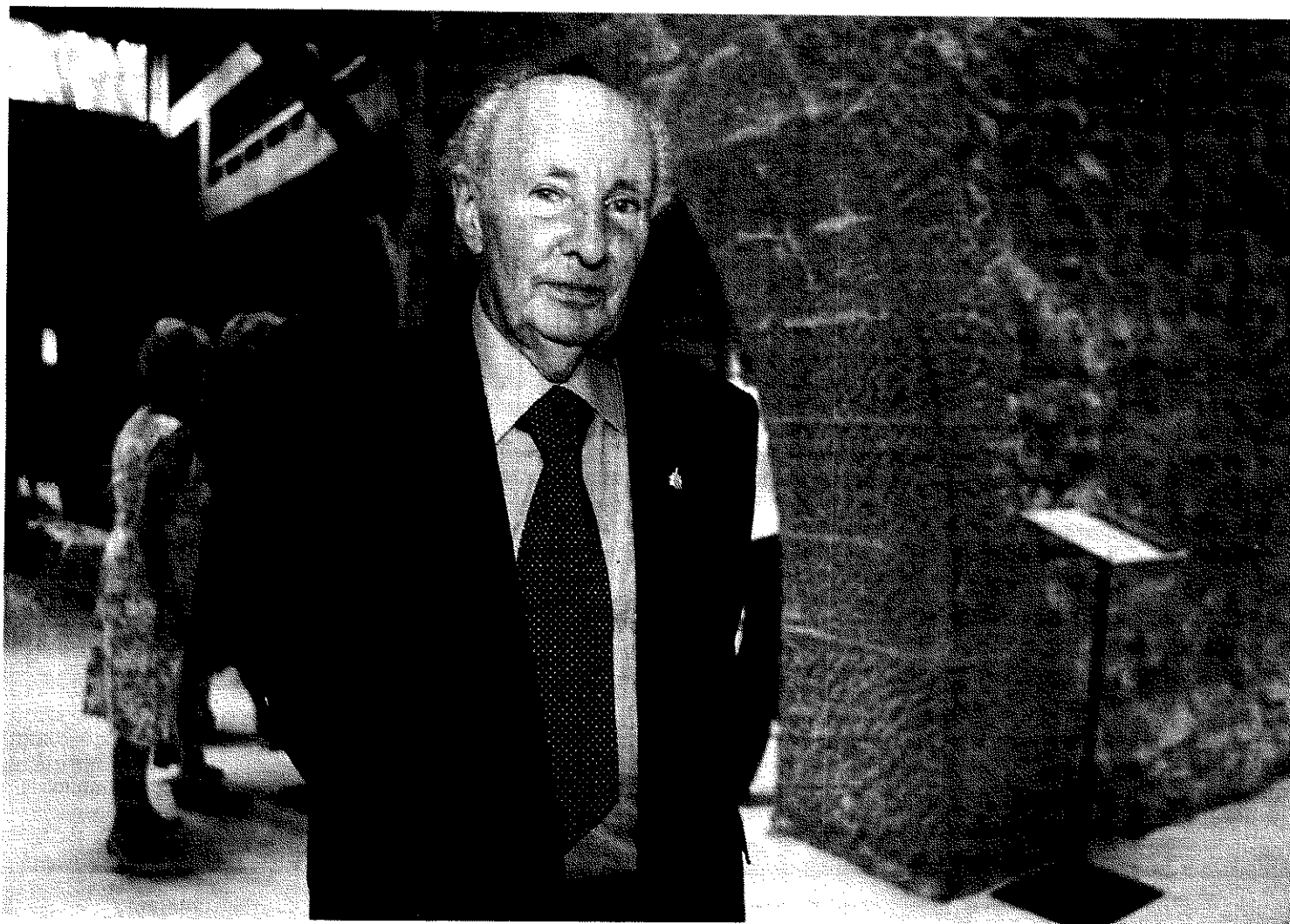
Nació en Eibar el 23 de junio de 1922. Allí vivió los primeros años de su vida, hasta que en 1936 comenzó la Guerra Civil española. Su aita partió a Valencia, a luchar junto a los republicanos y él junto a su ama y hermanos deambuló por Arratia, Bilbao, Santander o Gijón, tratando de sortear el ruido de las balas y los cañones. El barco que debía de dejarle junto con su familia en el puerto de Burdeos fue interceptado en plena travesía por los franquistas, con lo que regresó a Eibar.

Su juventud y casi toda su vida estuvo ligada a Eibar y al Club Deportivo de la ciudad. Iñaki Osoro recuerda que «aun cuando dejó de formar parte del organigrama del club, nunca tuvo pegadas para ayudarnos cuando se lo pedíamos. Siempre estaba dispuesto a trabajar a aconsejarnos sobre este o aquel tema». Una vez terminada la guerra, San Martín trabajó durante 25 años consecutivos para el Club, desde 1940 hasta 1965. «Comenzó ligado a la alta montaña, pero luego también practicó escalada y espeleología», apunta Osoro. Colaborador en la revista «Pirenaica» o Aranzadi, a partir de la segunda mitad de la década de los 50 comienza una relación diferente con el club. «Se centró más en la cultura y el euskara, organizando charlas y diferentes actos». En 1960 fue presidente de la sección de cultura del Deportivo y desde 1962 hasta 1964 presidente del Club.

En diciembre de 1964 fue nombrado académico de número de Euskaltzaindia, donde ocupó diferentes cargos: de 1966 a 1978 secretario; de 1970 a 1978 tesorero. En 1988 ocupa el puesto de vicepresidente de Euskaltzaindia, cargo que abandonó un año más tarde, cuando se convirtió en el primer Ararteko.

Homenaje en Eibar

Por otro lado, el Ayuntamiento de Eibar anunció ayer que rendirá un homenaje a Juan San Martín. El Consistorio eibarrés tenía previsto nombrar hijo predilecto de la localidad el próximo viernes. El Ayuntamiento de Eibar tenía previsto celebrar un pleno el próximo viernes para nombrar a San Martín hijo predilecto de la localidad, pero que al conocer su fallecimiento ha decidido suspender dicha sesión. El Consistorio contactará en los próximos días con la familia del ex Ararteko para acordar una nueva fecha en la que rendir un homenaje «a la figura de tan ilustre eibarrés».

Juan San Martín en una fotografía tomada a finales del año pasado en Hernani. Nagore Iraola

GAZTETATIK EUSKALTZALE

BERE KABUZIKASI ZUEN EUSKARA

SOLDADUTZATIK etorri berri-tan hartu zuen eskutan Juan San Martinek bere euskarazko lehenengo liburua. Gramatika lana zen. Zabala-Aranarena. Soldadutzan berarekin ibilitako lagun batek eman zion eta liburu horrekin hasi zen gauzarik oinarrikoenak ikasten. Bestela ere, txikitatik izan zuen euskararekiko aparteko maitasuna.

Euskalgintza

Langilea

Ama hizkuntza zuen eta nahiz eta alfabetatua ez egon sutzuki defendatu zuen egoerarik latzenetan ere. Jose Luis Lizundia euskaltzainak «euskalgintzaren Land Roverra» deitu izan du Juan San Martín. Eibartarrak «fronte» guztietan aritzeko zuen gaitasunari erreparatzen dio Lizundia euskara batuaren bilakaera zuen-zuzenean bizi izan zuen gizona definitzerakoan.

MENDIAN, EROSO

PIRINIO ETA ALPEETAN IZAN ZEN

MENDIRAKO ZALETASUNA txikitatik piztu zitzaion San Martini. Baserrian bizi zela perretxikotan joaten omen zen, inguruko baserri bateko adiskide batekin. Laster, gerra baino lehen, 1922. urte inguruan sortutako Eibarko Club Deportivon sartu zen. Eibar inguruko gailurretan hasi eta beste leku askotako mendiak ezagutzen hasi zen gero.

Ibiltaria

Saiatua

ro. 1951ean igo zituen Hiru Erregeen Mahaia eta Aneto, Pirinioetan; Naranjo de Bulnes hiruleku ezberdinetatik igotzea lortu zuen eta Alpeetara 60ko hamarkadan joan zen. Mont Blanc edota Cervino menderatu zituen bertan. Club Deportivoko presidente izan zen 1962tik 64ra bitarte eta Mendi Federakuntzak zilarrezko domina eman zion, kirolmerituengatik.

IDAZLE OPAROA

OTSALAR EZIZENEZ SINATZEN ZUEN

ERDARAZ IDAZTEN hasi zen Juan San Martín. Mendiaz gainera. Bere aburuz, ez omen zuen euskaraz idazteko nahikoa gaitasunik. Soldadutzan zela, ordea, euskaraz idazten omen zion amari, nahiz eta horretarako euskarazko grafia erabiltzen zuen. «Egan» aldizkariko zuzendari izan zen 1983tik 1989ra eta hainbat artikulu idatzi zituen

Poesia

Erreferentea

argitalpen ugaritan. Baina artikuluez gain, poemak ere idatzi zituen. «Euzko Gogoa»-n eta «Olerti» aldizkarian. Otsalar ezizena erabiltzen zuen eta beste hainbat arlotan bezala erreferentzia garrantzitsua izan zen 1960. hamarkadako euskal poesiagintzan. Argitaratu zuen lehenengo liburua Juan Antonio Mogelen bizitzari eta obrari buruzkoa izan zen.

LEHENENGO ARARTEKOA

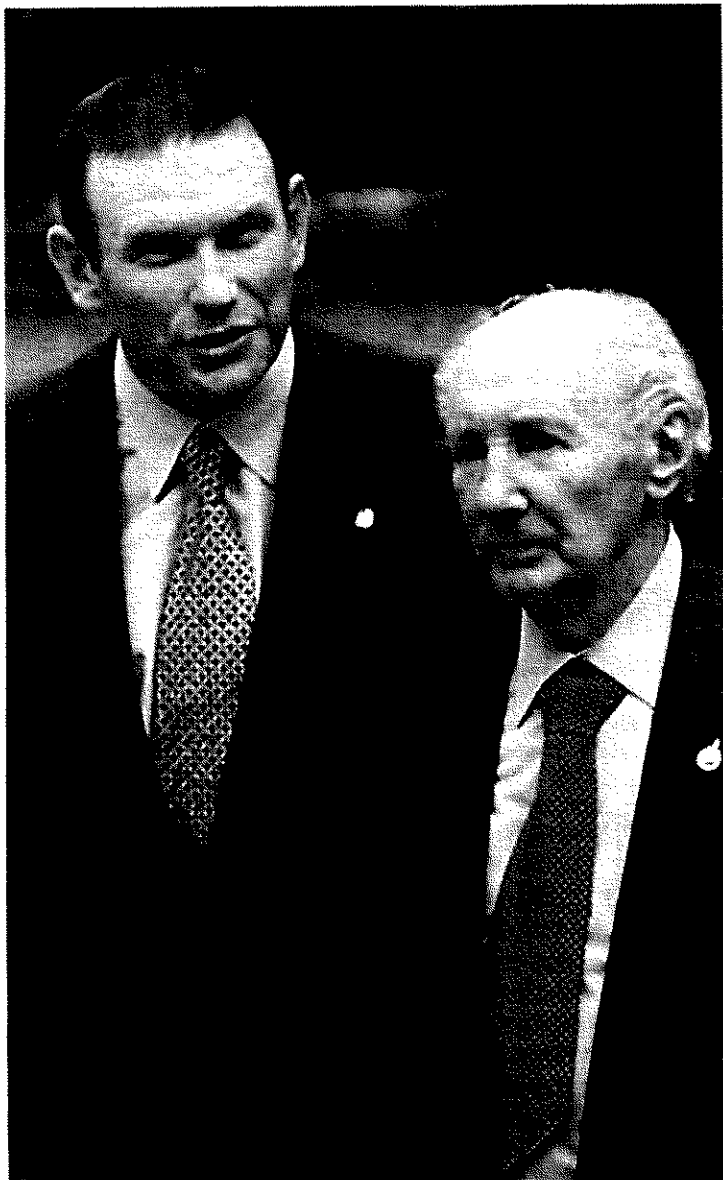
1989. URTEAN IZENDATU ZUTEN

JUAN SAN MARTIN 1989. urteko martxoaren 8an bilakatu zen historiako lehenengo Arartekoa. Karguan sei urte luze eman zituen eibartarrak eta tarte horretan 5.000 kexa ingururi egin behar izan zion aurre. Osasuna, hizkuntza, hirigintza, gizarte ongizatea edota kulturaren inguruko gaiak ukitzen zituzten kexa guzti horiek. Era berean, Ararteko izandako sei urte horietan giza eskubideen aldeko kultura bultzatu zuen Juan San Martinek. Horrela, giza eskubideen gaineko beka plazaratu zuen eibartarrak. Hizkuntza eskubideen gainean arreta berezia jarri zuen.

Hizkuntza

Lehentasuna

Bestalde, 1994. urteko ekainean Ombudsman Europako Institutuko buru izendatu zuten. Urte bat eman zuen postu horretan.

San Martín Ibarretxe lehendakariarekin batera. N. Iraola

Reacciones

Xabier Mendiguren

El secretario general de Kontseilua recordó a San Martín como un escritor, poeta, traductor y, sobre todo, «un referente importante en el mundo de la cultura vasca». Mendiguren alabó su labor como creador de prosa y poesía en euskera, recordó su defensa de los derechos lingüísticos durante su etapa como Ararteko y aseguró que la pérdida de Juan San Martín dejará «una profunda huella» en la cultura y en el mundo del euskera. El secretario general de la organización en favor del euskera destacó su contribución al avance literario de la lengua vasca y a la normalización del euskera, mediante la creación, por ejemplo, de la escuela de traductores de Martutene o del primer internado para la euskaldunización.

Miren Azkarate

La portavoz del Gobierno vasco subrayó ayer que Juan San Martín trabajó en favor de la libertad «desde los más difíciles momentos de la dictadura y posteriormente desde su figura de Ararteko», por lo que opinó que el País Vasco «ha perdido a una gran personalidad». Azkarate también resaltó el amor de San Martín por el euskera, por el que trabajó «en los momentos más di-

ficiles», cuando este idioma estaba «perseguido» y el humanista eibarrés se esforzó «por ganar el presente y construir el futuro de la lengua vasca». «Este amor a la lengua y a la cultura vasca —añadió— ha estado unido en Juan San Martín, desde su figura de humanista, a un amor al conjunto de la sociedad vasca».

Odón Elorza

El alcalde de Donostia, Odón Elorza, lamentó «profunda-

mente» la muerte de San Martín, con cuyo fallecimiento, subrayó el primer edil donostiarra, «la sociedad vasca ha perdido a un humanista, a un hombre de letras y de ética, un defensor de los derechos y libertades de los ciudadanos vascos y un impulsor del euskera y la cultura vasca».

Javier Retegi

El presidente de Eusko Ikaskuntza recordó a Juan San Martín cuyo «principal precepto vital» fue, a su juicio, el «respeto a la libertad de todas las personas y los pueblos del mundo y a la justicia sin color». Javier Retegi definió a San Martín como un «internacionalista vasco de pro», surgido de la forja de Eibar.

Bibliografía

1. «Juan Antonio Moguel eta Urkitza: bere bizitza ta lanak». Euskaltzaindiaren ardurapean. Zarautz: Itxaropena, 1959.

2. «Zirikadak». Donostia: Elkar, 1984.

3. «Eztenkadak». Zarautz, 1965.

4. «Euskeraren inguruan». Saiakera. Donostia: Lur, 1980.

5. «Hegatsez» (Serafin Basaurirekin elkarlanean.) Zarautz: Itxaropena, 1971.

6. «Literaturaren inguruan». Saiakera. Donostia: Lur, 1980.

7. «Euskal Artea» (Lur eta gizon entziklopedia liburukian.) Oñati, 1974.

8. «Euskera» (Euskaltzaindiaren agerkari ofiziala) 1920-1979 urteen arteko agerkarietan azaltzen diren egile eta gaien Aurkibidea/Índice/Index. Bilbo, 1980.

9. «Erromanikoa Euskal Herrian». Donostia: Gordailu, 1983.

Andres Urrutia Euskaltzainburuak goizaldean izan zuen Juan San Martinen heriotzaren berri.

«Euskal kulturaren pertsona erraldoia eta erreferentzia ezinbestekoa izan da»

Alain Laiseka Bilbo

ASTELEHEN GOIZAK albiste latzarekin esnatu zuen Andres Urrutia Euskaltzainburua. «Lehor lehorrean hartu dugu albiste. Bagenekien Juan ez zegoela ondo, baina ez genuen uste hain arin joango zitzaigunik. Albiste gogorra izan da guretzab».

Euskalgintza eta euskararen alde lan andana egindako pertsona joan egin zaigu.

Euskal Kulturaren barruan pertsona erraldoia eta erreferentzia ezinbestekoa izan da. Horrelako gauzak esan egiten dira horrelako kasuetan, baina nik esango nuke Juan San Martinen kasuan zin-zinezko erreferentzia izan dela euskalgintzaren barruan. Azkue, Oleaga eta Juan San Martín bera bultzatu zuten euskara batua eta beraiek eman ziguten gaur egun daukagun ezinbesteko tresna hori. XX. mendeko bigarren erdialdean euskal kulturaren barruan leku eta ekimen askotan egon da.

Lizundiak berak esaten zuen Juan San Martín «euskalgintzaren Land Roverra» zela, bat zatoz horrekin?

Noski, noski. Hiru ikuspegi desberdin nabarmenduko nituzke Juan San Martinen lanean. Alde batetik egilea izan da, asmatu ditu obrak poesiaz, herri literaturaz, umorez... Bestetik hainbat eta hainbat ekimenetan eragile, partaide, bultzatzaile izan da euskal kulturaren inguruan. Azkenik, kudeatzaile ere izan da. Ez da bakarrik egon ekimen horiek sortzen eta

Andres Urrutia. O. Martinez

bultzatzen, baizik eta kudeatzen ere. Sarritan hori ahaztu egiten da euskal kulturaren barruan; ekimenak sortu egiten dira eta gero, berotasunean, desagertu egiten dira. Zentzu horretan, Juan kudeatzaile ona izan da.

Hurbilekoa zenuen Juan San Martín?

Bera Eibarko euskaraz eta ni Ondarroako euskaraz, Deba arroko halako batasun horretan ibili izan gara. Euskaltzaindiaren bitartez ondu ditugure harremanak eta beti izan dira gozo eta multzo. Juan goitik beherako zalduna zen eta beti duintasun horrekin eskuratu eta defendatu zuen euskararen mundua eta euskaldunon eskubideak. Arartekoa zenean herritarren kexak hartu eta bideratu zituen, baina ez zuen egundo ahaztu euskararekiko grina.

BILBAO ORKESTRA SINFONIKOA | BOS

Zuzendari Artistikoa eta Titularra / Director Artístico y Titular, Juanjo Mena
Egoitza / Sede: Palacio Euskalduna Jauregia

Bilbao Orkestra Sinfonikoa

2005

Kontzertu familia giroan
Conciertos en familia

Ekainaren 4an, larunbata
Sábado 4 de junio

El Bolero de Ravel

Música de Maurice Ravel
Juanjo Mena, director y narrador

Recomendado de 9 a 15 años

Auditorio • 12:30 horas
Duración aproximada: 1 hora

Antolakuntzako partaidea:
Coorganizador:

bbk

sarreraren salmenta / venta de entradas

12:00 - 14:00
(kontzertu egunetan/los días de concierto)

orotarako kutxazainetan
en cajeros multiservicio

944 310 310

17:00 - 20:00

www.bbk.es

Euskalduna Jauregia

bbk

Bizkaiko Foru
Aldundia

Diputación Foral
de Bizkaia

B
Bilbao
AYUNTAMIENTO